

LEVÉL DIOGNÉTOSZHOZ

I. 1. Mivel látom azt, kegyelmes Diognétosz, hogy mennyire törekedsz a keresztények vallását megismerni, s milyen alaposan és részletesen érdeklődsz irántuk; miféle istenben hisznek, őt hogyan szolgálják, egyikük sem tartja sokra a világot és megvetik a halált, nem tartják isteneknek azokat, akiket a görögök isteneknek tartanak, de nem tartják meg a zsidók babonáit sem, mekkora törődést tanúsítanak egymás iránt, s miért van az, hogy ez az új nemzedék vagy életforma csak most kelt életre, és nem korábban; méltányolom jóakarátú hajlandóságodat és kérem Istentől, aki nekünk a szólást és meghallgatást megadja, engedjen engem úgy szólni, hogy az neked, a hallgatónak leginkább javára váljon, és te azt olyanképpen hallgasd, hogy én se bánjam meg, amit mondtam.

II. 1. Most tehát tisztítsd meg elmédet minden előzőleg elfogadott nézettől, tégy félre minden megszokást, mely félrevezető, válj mintegy eredeti új emberré, hiszen új tanítást fogsz hallani, mint magad is beismered. Láss, ne csak a szemekkel, de elmédvel is, hogy igazában mik is azok a dolgok, mi anyaguk és formájuk, melyeket isteneknek mondotok és gondoltok! 2. Az egyik, nemde, kőből van, olyanból, melyen járunk, a másik ércből, nem különb azoknál a edényeknél, melyek mindennapi használatra készültek; ismét mások fából vannak, talán már korhadnak is; amaz ezüstműves van, embernek kell vigyázni rá, nehogy ellopják; ismét mások vasból vannak, melyeket rozsdá emészt meg; emez cserépből van, nem becsesebb semmivel ama tárgynál; melyet a legkevésbé tiszteletreméltó szükségletre készítenek. 3. Hát nem romlandó anyagból készülnek mindezek? Nemde, tűzön kalapálják? Nemde, egyiket fafaragó, másikat rézműves, harmadikat ezüstműves vagy fazekas alkotta? Mielőtt művészetük ilyen formákba öltötte volna, bármelyiket mássá is alakíthatta volna, sőt még most is alakíthatja. Ugyanazon anyagból készült edények, ha mesterükre találnak, emezekhez hasonlóan istenek is lehetnének. 4. Nemde, a fordítottja is lehetséges, hogy mindazok, melyeket most imádtok, a többi emberi használati tárgyhoz hasonlóan edénnyé is alakíthatók? Hát nem vak-e mindegyik? Nem némák-e? Nem lélektelenek-e? Nem érzéketlenek-e? Nem mozdulatlanok-e? Hát nem korhad, nem rozsdásodik-e mindegyik? 5. Ezeket hívjátok isteneknek, nekik szolgáltok, hozzájuk imádkoztok, végül hozzájuk váltok hasonlóvá! 6. A keresztényeket azért gyűlölitek, mert ezeket nem tartják isteneknek. 7. Ti ugyan azt gondoljátok, hogy dicsőítitek azokat, de nem vetitek meg őket sokkal inkább? Hát nem magatok teszitek nevetség tárgyává, akik az agyag szobrokat őrizet nélkül imádjátok, ugyanígy a kő szobrokat is, az arany- és ezüstszobrok mellé azonban éjjel-nappal öröket állítottok, zár alatt tartjátok, nehogy ellopják, hát nem ti gyalázzátok meg azokat? 8. A tisztelet, melyet megadtok nekik, inkább büntetés lenne számukra, ha éreznének. Ha pedig érzéketlenek, megcáfolnak titeket, akik vérrel és zsíros benső részekkel áldoztok nekik. 9. Közületek ki vállalná el ezt, ki túrná el azt, hogy így történjen vele? Ezen büntetést ember el nem viselné, mert érez és gondolkodik. A kő azonban elviseli, mert sem nem érez, sem nem gondolkodik. 10. Még több mindent is mondanék arról, miért nem szolgálnak a keresztények ilyen isteneknek, de ha ennyi nem tűnik elegendőnek, akkor fölöslegesnek vélhetem a többi előadását is.

III. 1. Úgy gondolom, a továbbiakban leginkább arról szeretnél hallani, miért nem azonos a keresztény vallás a zsidókéval. 2. A zsidók ugyanis, amennyiben a fent említett imádási formáktól távol tartják magukat, helyesen tisztelik az egy Istent, akit méltán a mindenség Uralkodójának is tartanak; amennyiben viszont az áldozatot a fent említettekhez hasonlóan mutatják be, tévednek. 3. Az érzéketlen és néma isteneknek áldozó görögök ugyanis az esztelenség bizonyítékát

szolgáltatják, mert azt gondolják, azért kell áldozatot ajánlani az istennek, mivel rászorul, ami nyilván inkább bolondságnak tartandó, semmint istentiszteletnek. 4. Ő teremtette ugyanis az eget és a földet és mindent, ami rajta van (Kiv. 20,11; 145.JZsolt. 6; Ap. Csel. 14,15), ő nem szorul rá semmire azok közül, melyet neki visszaadnak, mert ő adta azokat a viszonzóknak. 5. Úgy tűnik nekem, hogy nincs különbség semmilyen tekintetben azok között, akik úgy vélik, hogy vértömjén-, és égő áldozattal tesznek eleget tiszteletének és ezzel kifizethetik, s azok között, akik ugyanezt a megbecsülést mutatják a néma bálványok iránt; ezek annak adják, ami nem tudja elfogadni, azok pedig annak, akinek mindezekre nincs szüksége.

IV. 1. Úgy gondolom, nem szükséges felvilágosítanom téged az ételek körül csapott vaklármájukról, a szombattal kapcsolatos balhiedelmeikről, a körülmetélkedés miatti büszkélkedésükről, a böjtök és az újhold körüli színlelésükről, melyek fölösleges és nevetséges dolgok. 2. Hisz hogyan volna helytelen Isten teremtményei közül, melyeket az ember hasznára alkotott, egyeseket jókként elfogadni, másokat haszontalanokként és fölöslegesekként elutasítani? 3. Hogyan volna istentelen dolog meghazudtolni Istent azzal, hogy szombatnap tiltja a jócselekedetet? 4. Hogyan volna nevetséges dolog úgy büszkélkedni a test megcsónkításával, mint a kiválasztottság tanújelével, mintha ezért kiváltképpen szeretné őket Isten? 5. Állandóan a csillagok járását és a Holdat lesik, éppúgy a hónapokat és a napokat. Saját tetszésük szerint osztják fel Isten üdvrendjének és az időknek változásait, ünnepnapokra és gyásznapokra. Ki az, aki ezt a vallásosság, és nem sokkal inkább az esztelenség jelének veszi? 6. Úgy gondolom, eleget megtudtál arról, hogy a keresztények joggal tartózkodnak az általános tévedésekről és hiábavalóságoktól, de a zsidók kicsinyes körülményeskedéseitől és rátartiságától is; azt azonban ne is várd, hogy vallásuk misztériumát embertől megtanulhatod.

V. 1. A keresztényeket sem területi, sem nyelvi szempontból, még faji szempontból sem lehet megkülönböztetni a többi embertől. 2. Sehol nincsenek olyan városok, melyekben mint sajátjukban lagnának, nincs külön nyelvük sem, melyet beszélnének, nincs sajátos, rájuk jellemző életmódjuk. 3. Nem gondolkodás és bölcselkedés révén jöttek rá a tanításra, nem is kíváncsi emberek eszme-futtatásai által, nem is emberi tételeket vallanak, mint mások. 4. Görög és barbár városokban egyformán laknak, kinek mi jutott osztályrészül étkezés és öltözködés tekintetében alkalmazkodnak azon vidék szokásaihoz, s az élet egyéb területén mutatkozik a közösségi életük alkotmánya különösnek és elismerten meglepődnek. 5. Saját hazájukban laknak, de mégis jövevényekként; mindenben részt vesznek polgárokként, de mindent elviselnek, mint idegenek; bárhol, idegenben is otthon vannak, de minden haza idegen számukra. 6. Mint mindenki más, házasodnak, gyermeket nemzenek, de a magzatot nem hajtják el. 7. Közös az asztal, melyhez letelepednek, de nem közös az ágy. 8. Testben vannak ugyan, de nem a test szerint élnek. 9. A földön időznek, de a mennyben van polgárságuk. 10. Engedelmeskednek a meghatározott törvényeknek, de életükkel felülmúlják a törvényeket. 11. Mindenkit szeretnek, mindenki üldözi őket. 12. Félreismerik őket, elítélik őket; halálra adják őket, de életre támadnak. 13. Szegények, és sokakat gazdagítanak (vö.: 2. Kor. 6,10); mindenben szűkölködnek, és mindenben bővelkednek. 14. Gyalázzák őket, és a gyalázatban megdicsőülnek; káromolják őket, és megigazulnak. 15. Szidják őket, és ők áldást mondanak (vö.: 1. Kor. 4,22). Megalázzák őket, és ők tiszteletet tanúsítanak. 16. Jótevők, akiket gonosztevékként büntetnek; amikor megkínózzák őket, örvendenek, mint akik életre támadtak. 17. A zsidók küzdenek ellenük, mint tőlük idegenek ellen, a görögök üldözik őket; de akik gyűlölik őket, nem tudják megmondani a gyűlöletük okát.

VI. 1. Egészen egyszerűen: ami a testben a lélek, azok a keresztények a világban. 2. A lélek áthatja

a test minden tagját, ugyanúgy jelen vannak a keresztények a világ városaiban. 3. A lélek is a testben lakik, de nem a testből való; a keresztények is a világban vannak, de nem e világból valók. 4. Láthatatlan a lélek, melyet a látható test börtönöz be; a keresztényeket is úgy lehet megismerni, mint akik a világban vannak, de vallásuk láthatatlan marad. 5. A test gyűlöli a lelket és küzd ellene, noha a lélek nem követ el ellene semmi igazságtalanságot, csak akadályozza a gyönyörök élvezetében; a világ is gyűlöli a keresztényeket, akik semmilyen igazságtalanságot nem követnek el, csak ellenállnak gyönyöreinek. 6. A lélek szereti a testet, mely őt gyűlöli, és a test tagjait is; a keresztények is szeretik azokat, akik gyűlölik őket. 7. A lélek ugyan a testbe van zárva, de a lélek tartja össze a testet; így vannak a keresztények is, a világba vannak zárva, mint börtönbe, de mégis ők tartják össze a világot. 8. Halhatatlan a lélek, mely halandó hajlékban lakik; a keresztények is mulandó dolgok közepette zarándokolnak, a mennyben várják a romolhatatlanságot. 9. Ha étel és ital dolgában mostohán bánnak vele, a lélek jobbra válik; a keresztények is sokasodnak, noha naponta üldözik őket. 10. Isten rendelte őket erre a helyre, nem lenne illendő elhagyniuk azt.

VII. 1. Nem földi találmány adatott nekik, mint mondtam, nem is halandó gondolatok gondos őrzésére méltattak, nem is emberi misztériumok rendjét bízták rájuk. 2. Ezzel szemben valóban a mindenható és teremtő Isten, aki láthatatlan, maga plántálta szívükbe a mennyei, szent tanítást, és erősítette meg azt ott. Nem úgy, ahogyan azt valaki elképzelhetné, hogy alattvalót, vagy küldöttet, vagy azok egyikét küldte el, akikre a föld és ég rendjének felügyelete bízott, hanem magát a mindenség Alkotóját és Teremtőjét, aki az eget és a földet teremtette, ki határok közé zárta a tengert, akinek misztériumát minden elem hűségesen őrzi, akitől a Nap kapta a feladatot, hogy a nappalok mértékét megfussa, akinek engedelmeskedik a Hold, amikor megparancsolja neki, hogy éjjel világítson, akinek engedelmeskedve követik a csillagok a Hold pályáját; ő rendez el mindent, ő határoz meg mindent, ő neki rendelődik alá minden, az ég és ami az égben van, a föld és ami a földön van, a tenger és minden, ami a tengerben van, tűz, levegő, mélységek, amik a magasságokban vannak, amik a mélységekben vannak, amik a kettő között vannak; őt küldte tehát hozzájuk. 3. Talán félelem keltésére, rettenet keltésére, zsarnokságra küldte volna, mint egyesek gondolnák? 4. Egyáltalán nem; hanem szeretettel és szelídséggel küldte, mint király küldte a királyfit, emberként küldte az emberekhez, megváltóként küldte, hogy meggyőzzön, ne pedig kényszerítsen; Istenben ugyanis nincs erőszak. 5. Azért küldte, hogy hívjon, nem azért, hogy büntessen; úgy küldte, mint aki szeret, nem úgy, mint aki ítél. 6. El fogja küldeni bíróként is, s eljövételének ki állhat ellent? 7. Nem látod, vadállatok elé dobják őket, hogy megtagadják az Urat, s nem győznek fölöttük? 8. Nem látod, minél többet kínoznak meg közülük, a többiek száma annál inkább növekszik? 9. Nem emberi műnek látszik ez; ez Isten ereje, az ő jelenlétének bizonyossága.

VIII. 1. Egyáltalán az emberek közül ki tudta az ő eljövetele előtt, hogy Isten kicsoda? 2. Vagy a hitelt érdemlő filozófusok üres és szószátyár tanait fogadod el, akik közül egyesek a tüzet tartották istennek (melyre jutnak majd, ezt nevezvén Istennek), mások a vizet, ismét mások az Isten által teremtett elemek valamelyikét. 3. Ha eme állítások bármelyike elfogadható, bármely teremtmény ugyanúgy istennek tűnhet. 4. Szemfényvesztők csalása és mutatványa azonban mindez. 5. Egyetlen ember sem látta, nem ismerte, hanem ő maga mutatta meg magát. 6. A hit által mutatkozott meg, mely által egyedül lehet felfogni Istent. 7. Isten ugyanis a mindenség Megalkotója és Uralkodója, aki mindent teremtett és elrendezett, nemcsak emberszerető, de nagylelkű is. 8. Ilyen volt tehát, most is ilyen ő, ilyen is lesz, jóságos, aki nem haragszik, igaz, aki egyedül jó. 9. Miután megfogalmazta hatalmas és kimondhatatlan gondolatát, azt senki mással nem közölte, egyedül gyermekével. 10. Amíg bölcs elhatározását őrizte és titokban tartotta, úgy tűnt, nem törődik velünk és nem gondol ránk. 11. Amikor azonban szeretett Fia által kinyilatkoztatta, nyilvánvalóvá tette

mindazt, amit kezdettől fogva készített, mindent egyszerre megadott nekünk, javainak részességét, látását és felfogását, amit közülünk ki remélt volna valaha?

IX. 1. Mindent elrendezett hát magában gyermekével együtt, egészen az elmúlt időkig hagyta, hogy rendetlen vonzásokban sodródjunk, amint nekünk tetszett, gyönyörökben, vágyakban tévelyegjünk. Nem lelte azonban örömét bűneinkben, csupán eltúrta azokat, nem is lelte kedvét bennünk a gonoszság korában, most azonban, megteremtve az igazságosság korát, hogy mi, akik az elmúlt időben megbizonyosodhattunk arról, saját tetteinkből eredően méltatlanok vagyunk az életre, most azonban, Isten jósága lévén az életre méltattunk, az is világossá vált így, hogy akik saját erőnkől Isten országába bejutni képtelenek vagyunk, Isten erejében erre képesek lettünk. 2. Miután pedig gonoszságunk betelt, s egészen nyilvánvalóvá lett, hogy annak béreként büntetést és halált lehet remélni, eljött az idő, amikor Isten elhatározta immár jóságának és hatalmának kinyilvánítását (Istennek micsoda túlaradó szeretete és emberszeretete!), nem gyűlölt minket és nem törölt el, gonoszságainkat nem tartotta számon, hanem nagylelkű volt, eltúrta, irgalmasan magára vette bűneinket, ő maga adta oda saját Fiát váltságul bűneinkért (vö.: 1. Pét 3,18), a romlatlant a romlottért, a halhatatlant a halandóért. 3. Mi más fedhette volna be bűneinket, mint az ő igazságossága? 4. Miben másban lett volna megigazulásunk, akik törvény nélkül és istentelenek voltunk, mint Isten egy Fiában? 5. Mily édes csere, mily kifürkészhetetlen mű, mily nem remélt jótétemény! Mert sokak gonoszságát fedi be egy igazzal, egyetlen egy igaz voltával viszont sok törvényen kívülit tesz igazzá. 6. Az előző időkben természetünk életképtelensége igazolódott be, most viszont a Megváltót megmutatva, igazolta, a kilátástalant is lehetséges megmenteni, mindkettővel az volt a célja, hogy higgyünk jóságában, őt higgyük táplálónak, atyának, tanítónak, tanácsadónak, orvosnak, értelemnek, fénynek, tisztességnek, dicsőségnek, erőnek, életnek, nem törődve élelemmel, ruhával.

X. 1. Ha ezt a hitet kívánod te is, mindenekelőtt az Atya ismeretére jutsz el. 2. Isten ugyanis szerette az embereket, akikért a világot megalkotta, nekik rendelt alá mindent, ami a földön van, értelmet, szót adott nekik, egyedül nekik engedte meg, hogy feltekintsenek rá, akiket saját képmására teremtett, akikhez elküldte egyszülött Fiát (vö.: 1. Jn. 4,9), akiknek megígérte a mennyek országát, és meg is adja azoknak, akik őt szeretik. 3. Felismered-e, mekkora öröme teljesedik be? Vagy hogyan szereted azt, aki téged előbb szeretett? 4. Amikor szeretsz, akkor leszel utánzója az ő jóságának. Ne csodálkozz, hogy az ember Isten utánzója lehet, mert az ő akaratával lehet az. 5. A boldogság nem abban áll, hogy elnyomod a felebarátot, hogy az erőtlenebbnél többet akarsz birtokolni, nem a harácsolásban, nem a gyöngébbek elnyomásában, mindezekben nem is lehet utánózni Istent, mert mindezek távol vannak fenségétől. 6. Aki viszont felebarátja terhet viseli, aki jobb sorsban lévén, jóakaratóan segít a szegényebbeken, aki Istentől kapott birtokát a rá-szoruló rendelkezésére bocsátja, istenévé válva azoknak, akik tőle kapnak, az Isten utánzója! 7. Akkor a földön élve is látni fogod, hogy Isten uralkodik a mennyben, Isten titkairól kezdesz beszélni, akkor csodálni és szeretni fogod azokat, akiket azért üldöznek, mert nem akarják megtagadni Istent; akkor felismered majd a világ csalárdságát és tévedését, amikor a mennyei életet megismered; akkor veted meg majd az itteni látszathalált, amikor az igazi haláltól félni kezdesz, mely azoknak van fenntartva, akik örök tűzre ítéltetnek, mely mindvégig gyötri azokat, akiket kiszolgáltatnak neki. 8. Akkor csodálni fogod azokat, akik az igazságosságért eltúriktak ezt a tüzet, mely ideiglenes, és boldog leszel, amikor felismered ama másik tüzet.

XI. 1. Nem idegen dolgokról beszélek és nem lehetetlen dolgokat kutatok, hanem, miután az apostolok tanítványa lettem, a népek tanítója vagyok. A hagyománnyal sáfárkodom azok között, akik az igazság tanítványai lettek, méltán. 2. Akit helyesen tanítottak és a szeretetreméltó Igében újjászületett, hogyne kívánná világosan tudni mindazt, amit az Ige a tanítványoknak világosan megtanított, akiknek megjelenve kinyilatkoztatást adott, bizalmasan társalogva velük, akit a hitetlenek nem értettek meg, a hívők megértettek, és általa megismerték az Atya misztériumait. 3. Miért küldte el az Igét, hogy a világnak megjelenjék? Akit a nép meggyalázott, az apostolok hirdettek, akiben hittek a pogányok. 4. Ő az, aki kezdettől fogva volt, aki újként jelent meg, aki ősinek bizonyult, aki mindenkor ifjúként születik a szentek szívében. 5., Ő az örök, akit ma Fiúként ismerünk meg, aki gazdagítja az egyházat, és az egyszerű kegyelem megsokszorozódik a szentekben, megértést ad, megvilágosítja a misztériumokat, meghirdeti az időket, örvend a hívőkben, magát ajándékozza a keresőknek, azoknak, akik a hit fogadalmát nem szegik meg, az atyák által adott határokat nem lépik túl. 6. Véget ér a törvénytől való félelem, felismerést nyer a próféták kegyelme, szilárd az evangélium, az apostolok hagyományát őrzik, az egyház kegyelme pedig örvend. 7. Ezt a kegyelmet az ismeri meg, aki nem szomorkodik, az Ige szól azok által, akik által szólni akar, és amikor akar. 8. Mindezeket a minket meghívó Ige akaratának indítására mondtuk el, buzgalommal, hogy a szeretetből nekünk kinyilatkoztatott dolgoknak ti is részesei legyetek.

XII. 1. Mind akik elnyertétek, hallgassátok figyelemmel, mi mindent készít Isten azoknak, akik őt helyesen szeretik, a gyönyörűség paradicsomává válnak, szépen sarjadó, dús gyümölcsű fa terem bennük, melyet tarka gyümölcsök ékesítenek. 2. Az élet és a tudás fáját ültetik erre a területre; de nem a tudás fája ront meg, hanem az engedetlenség fája. 3. Nem hiábavalóan íratott meg, hogy Isten az élet és a tudás fáját ültette a paradicsom közepére kezdetben (vö.: Ter. 2,9), az életet a tudás által mutatva meg. Mert a tudással nem tisztán éltek, a kígyó kezdetben levő csalása révén lemeztelenedtek. 4. Nincsen ugyanis élet tudás nélkül, sem biztos tudás igaz élet nélkül. Ezért volt a két fa egymás mellé ültetve. 5. Ezt belátva, az apostol leleplezi azt a tudást, melyet az igazság életre vonatkozó parancsa nélkül gyakorolnak; amikor így szól: "a tudás felfuvalkodottá tesz, a szeretet épít" (1. Kor. 8,12). 6. Aki ugyanis azt gondolja., valamit is tud, az igazi tudás nélkül, melyet az élet is tanúsít, az nem tud, az a kígyó csalásának áldozata, - mert nem szereti az életet. Aki viszont féltő tisztelettel ismer, és életet keresve plántál reményben, az a gyümölcsöt is várhatja. 7. A szív legyen neked a tudás, az élet pedig az igaz tanítás, melyet befogadsz. 8. Ha ennek fáját hordozod és ennek gyümölcséből veszel, azt élvezed mindig, ami Isten előtt kedves, amit a kígyó nem érintett, és a tévely nem mocskolt be, Éva sem megrontott, hanem hitt mint a szűz. 9. Megmutatkozik az üdvösség, az apostolok értették, eljön az Úr **pasckája**, az idők egyesülnek, a világgal is harmonizálódnak, a szenteket tanító Ige örvend, aki által az Atyát dicsőítik, akinek dicsőség legyen mindörökké, Ámen.

Forrás: <http://www.earlychristianwritings.com/diognetus.html>